

Vyhlásenie Združenia výskumne a technicky orientovaných univerzít (Združenia V7) a Slovenskej akadémie vied

„Dôverujme vede a inštitúciám, ktoré kvalitnú vedu pestujú“

Posledné týždne a aktuálne svetové dianie v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 nás opäť raz presvedčajú o dôležitosti vedy a o dôveryhodnosti vedeckých inštitúcií. Kým v „čase pokoja a blahobytu“ sa veda javí veľkej časti populácie ako nepodstatná zábavka a povolanie vedca je karikované až stigmatizované ako nadbytočné, nepotrebné, v krízových situáciách sa spoločnosť obracia s dôverou a nádejou práve na vedu a vedcov. Žiaľ, táto bipolarita je charakteristická aj pre správanie sa politických elít (nielen) tejto krajiny.

Európska, a v širšom kontexte západná civilizácia je hlboko zakorenená vo viere v k objektivite tendujúcemu poznaniu a zodpovednému a udržateľnému pokroku. Každú civilizačnú krízu doposiaľ sme zvládli iba s výdobytkami vedeckého poznania sveta, a nebude tomu inak ani v kríze súčasnej. Dôverujme preto excelentnej vede a inštitúciám, ktoré ju reprezentujú, a vychovávajú v tejto paradigme aj nasledujúce generácie.

Drvivú väčšinu špičkovej vedy v Slovenskej republike produkujú výskumné univerzity združené v platforme „Združenia výskumne a technicky orientovaných univerzít tzv. „V7“ a Slovenská akadémia vied. V čase tejto krízy, ktorá má potenciál ďalekosiahlo ovplyvniť vnímanie toho, čo sú dôveryhodné a akcieschopné inštitúcie, považujeme za potrebné zdôrazniť, že práve signatári tohto vyhlásenia ponúkli spoločnosti rozhodujúce kapacity (materiálne, technické i personálne) potrebné na jej dôstojné zvládnutie.

S ľútosťou však konštatujeme, že samotné naše inštitúcie pracujú v podmienkach, ktoré len sotva možno nazvať dôstojné. Vyzývame preto kompetentné politické authority, aby si konečne uvedomili svoj diel zodpovednosti na rozsiahlom poddimenzovaní vedy na Slovensku, predovšetkým v oblasti jej financovania, no rovnako spoločenskej prestíže, ktorá jej právom prináleží. Nie je zodpovedné utiekať sa k vedeckým autoritám iba v čase krízy, a po jej prekonaní sa tváriť, že systémové zmeny nie sú potrebné.

Slovenská veda aj v čase tejto globálnej krízy osvedčila svoje právo byť na piedestáli hodnôt tejto spoločnosti. Je načase, aby si kompetentní uvedomili, že jedine kvalitná, špičková, európsky a svetovo konkurencieschopná veda má potenciál kultivovať túto spoločnosť a vychovávať ľudí, ktorí budú schopní zvládať náročné úlohy novej spoločenskej paradigmy, ktorá nastane po prekonaní súčasnej globálnej krízy a byť pripravená na prípadné ďalšie katastrofy postihujúce našu planétu. Je nepochybné, že svet sa zmení, a hoci teraz nemožno presne predikovať ako, rozhodne v ňom dramaticky stúpne dopyt po vzdelaných a hodnotovo ukotvených ľuďoch, ktorých vzdelávajú práve naše inštitúcie.

Vyzývame preto k celospoločenskej diskusii o prehodnotení modelu financovania sektora vedy v Slovenskej republike. Žiadame, aby sa práve Výskumné a technicky orientované univerzity a Slovenská akadémia vied stali nositeľmi finančných stimulov v podstatne väčšej a reprezentatívnejšej miere, než doposiaľ. Apelujeme na urýchlené dotiahnutie vyhlásených výziev z Operačného programu integrovaná infraštruktúra (OPII) na podporu dlhodobého strategického výskumu do zmluvnej podoby, ako aj vyhlásenie sľubovanej výzvy na podporu univerzitných vedeckých parkov, aby sme mohli našim výskumom efektívne čeliť celospoločenským požiadavkám a potrebám pre skvalitnenie života.

Ak sa nezmení verejný pohľad na túto problematiku, ďalšiu krízu, prípadne následky tej dnešnej, už dôstojne zvládnuť nemusíme. Dbajme o korene európskej kultúry, ktorá je bytostne spojená s vedeckým poznávaním sveta. Iba tak vydáme zodpovedné posolstvo dobe dneška, ale aj dób zajtrajška, ktoré prinesú mnohé výzvy, ktoré bez spoločenskej akceptácie vedeckých inštitúcií naša spoločnosť nezvládne.

v Bratislave, Košiciach, Žiline a Nitre 6.4.2020

prof. Ing. Pavol Šajgalík, DrSc., v.r.
predseda SAV

prof. JUDr. Marek Števček, PhD., v.r.
rektor UK BA

prof. Ing. Miroslav Fikar, DrSc., v.r.
rektor STU BA

prof. Ing. Stanislav Kmeť, PhD., v.r.
rektor TUKE

prof. RNDr. Pavol Sovák, CSc., v.r.
rektor UPJŠ v KE

prof. Ing. Jozef Jandačka, PhD., v.r.
rektor UNIZA

doc. Ing. Klaudia Halászová, PhD., v.r.
rektorka SPU v NR

prof. MVDr. Jana Mojžišová, PhD., v.r.
rektorka UVLF v KE